

Sygn. akt V CSKP 36/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)
SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)
SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa M. J.
przeciwko G. Sp. z o.o. w L.
przy uczestnictwie interwenienta ubocznego N. S.A. w S.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 12 marca 2021 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 września 2018 r., sygn. akt I AGa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok w pkt 1 w części oddalającej
powództwo ponad kwotę 39.776 (trzydzieści dziewięć tysięcy
siedemset siedemdziesiąt sześć) złotych z zasądzonymi od niej
odsetkami ustawowymi oraz w pkt 3 i w tym zakresie przekazuje
sprawę Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

M. J. domagał się zasądzenia od G. sp. z o.o. w L. kwoty 166 580 zł z ustawowymi odsetkami i zasądzenia kosztów procesu. Sąd Okręgowy w L. nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym uwzględnił powództwo w całości. Pozwana wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty, podnosząc zarzut potrącenia kwoty 401 799,99 zł tytułem bezumownego korzystania z samochodu z wierzytelnością powoda dochodzoną w pozwie.

Sąd Okręgowy w L. wyrokiem z dnia 30 stycznia 2018 r. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 121 580 zł z odsetkami ustawowymi opisanymi w sentencji, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 8 433,99 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, nakazał uiścić na rzecz Skarbu Państwa powodowi kwotę 472,72 zł, zaś pozwanej kwotę 1 278,08 zł tytułem wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa. Ustalił, że w dniu 9 grudnia 2008 r. powód kupił od pozwanej samochód Renault Master Maxi za łączną kwotę 136 540,98 zł. Zostały określone parametry samochodu, które miały zostać wykonane przez współpracującą z pozwaną „N.” sp.j. z siedzibą w Sosnowcu (interwenienta ubocznego). Samochód miał mieć dopuszczalną masę całkowitą poniżej 3,5 tony przy ładowności ponad 1 tonę. W dniu 21 grudnia 2008 r. rzeczoznawca, na podstawie dokumentu ważenia samochodu oraz dowodu rejestracyjnego, ustalił, że dokonana przebudowa spowodowała zmniejszenie masy własnej do 2 250 kg oraz zwiększenie ładowności do 1 250 kg. W wyniku tych zmian dopuszczalna masa całkowita samochodu nie uległa zmianie i wynosi 3 500 kg. Rzeczoznawca nie zważył wtedy samochodu ani nie dokonał jego oględzin. Ocena została wykonana na zlecenie pracownika pozwanej. Dnia 23 grudnia 2008 r. zostało wydane zaświadczenie o przeprowadzonym badaniu technicznym w pojeździe przez uprawnioną do tego stację diagnostyczną, w którego załączniku wskazano: masę własną 2 250 kg, dopuszczalną ładowność 1 250 kg, dopuszczalną masę całkowitą samochodu 3 500 kg. Diagnosta przeprowadzający badanie nie zważył samochodu, a ładowność wpisał na podstawie opinii rzeczoznawcy. W trakcie przewozu towaru samochodem kupionym u pozwanej kierowca powoda został zatrzymany na terenie

Austrii przez policję. W toku kontroli samochodu w Austrii w dniu 12 lutego 2010 r. ciężar samochodu wraz z ładunkiem wyniósł 4 650 kg (po odjęciu tolerancji i błędu granicznego - 4 600 kg), waga została więc przekroczona o 1 100 kg. W związku z tym pojazd został ponownie zważony w Polsce w przedsiębiorstwie interwenienta ubocznego w dniu 20 marca 2010 r., gdzie jego masa wyniosła 3 448 kg bez załadunku. Dnia 10 maja 2010 r. powód zgłosił pozwanej, że w wyniku kontroli okazało się, iż pojazd nie posiada ładowności 1 223 kg, jak miało wynikać z umowy, lecz jedynie 52 kg. Dnia 1 września 2010 r. powód wezwał pozwaną do dostosowania samochodu pod względem ładowności w terminie 7 dni. Dnia 2 lutego 2011 r. powód odstąpił od umowy sprzedaży samochodu, jednocześnie wskazując, że został wprowadzony w błąd co do istotnych warunków umowy w zakresie ładowności samochodu, przez co uchylił się od skutków prawnych oświadczenia o zawarciu umowy z dnia 9 grudnia 2008 r. Ponadto wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 136 885,24 zł tytułem zwrotu ceny sprzedaży, deklarując jednocześnie zwrot samochodu. Pomimo odstąpienia od umowy, powód w dalszym ciągu wykorzystywał samochód w prowadzonej działalności gospodarczej, m.in. oferując jego wynajem. Dnia 25 marca 2013 r. powód oświadczył pozwanej, że przysługuje mu wobec niej roszczenie odszkodowawcze w kwocie 124 000 zł. Dnia 28 listopada 2014 r. pozwana wezwała powoda do zapłaty kwoty 401 799,99 zł z tytułu bezumownego korzystania z samochodu za okres od lutego 2011 r. do listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zastosowania przepisów o rękojmi w rozumieniu art. 556 i nast. k.c. w brzmieniu przed dniem 24 grudnia 2014 r. Podkreślił, że powód skutecznie skorzystał z uprawnienia do uchylenia się, na podstawie art. 84 § 1 k.c., od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w związku z nabyciem samochodu, co zniweczyło *ex tunc* skutki obligacyjne i rzeczowe czynności prawnej, powód ma więc prawo do żądania zwrotu zapłaconej ceny z ustawowymi odsetkami. Odnosząc się do zarzutu potrącenia podkreślił, że pojazd nabyty przez powoda jest nienormatywny i nie występuje na rynku, gdyż jego eksploatacja byłaby nieuzasadniona ekonomicznie i z tego względu przywołana przez biegłego uśredniona stawka najmu byłaby rażąco wygórowana. Przyjął w związku z tym, na podstawie art. 322 k.p.c., jako odpowiednią kwotę

1 000 zł za każdy miesiąc bezumownego korzystania z samochodu. Doszedł także do wniosku, że zarzut potrącenia jest zasadny za okres od lutego 2011 r. do listopada 2014 r. i zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 121 580 zł (166 580 zł – 45 000 zł).

Pozwana wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 7 września 2018 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie I i II obniżył zasądzoną od pozwanej na rzecz powoda kwotę do 39 776 zł z ustawowymi odsetkami, oddalając powództwo w pozostałej części, w punkcie III zasądził od powoda na rzecz pozwanej zwrot kosztów procesu w kwocie 843 zł, a w punkcie IV podwyższył kwotę należną od powoda na rzecz Skarbu Państwa z tytułu poniesionych tymczasowo wydatków do 1 349 zł oraz obniżył kwotę należną Skarbowi Państwa od pozwanej z tego tytułu do 403 zł, oddalił apelację w pozostałym zakresie, zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 5 592 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Nie podzielił zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c. ani art. 84 § 1 k.c. Uznał natomiast za zasadny zarzut naruszenia art. 322 k.p.c., gdyż przepis ten, jako wyjątek od zasady ścisłego udowodnienia roszczenia, musi być interpretowany ściśle. Przyjął, że dowód z opinii biegłego z zakresu techniki samochodowej, dotyczący wyceny hipotetycznego czynszu najmu samochodu, może stanowić podstawę ustaleń faktycznych w tym zakresie. Stwierdził, że wprowadzie pojazd uległ nietypowym modyfikacjom i niewątpliwie nie spełniał przewidywanych kryteriów ładowności, to jednak z powodzeniem służył powodowi do działalności gospodarczej, a dokonane modyfikacje ostatecznie nie wpłynęły na jego zasadnicze funkcje. Zaznaczył, że gdyby nie kontrola graniczna, powód najprawdopodobniej nadal pozostawałby w nieświadomości co do rzeczywistych właściwości samochodu i byłby nim w pełni usatysfakcjonowany. Zauważył, że pojazd nie mógł odbiegać pod względem funkcjonalności od innych pojazdów, które mogłyby sprawdzić się w powyższych warunkach, a więc nie wydaje się uzasadnione, aby nie mógł dorównywać im ceną najmu. Spostrzegł, że skoro cena ta wprost wynika z opinii biegłego, przyjęta przez Sąd Okręgowy kwota jawi się jako zaniżona i dowolna. W związku z tym określił miesięczny koszt najmu takiego samochodu na kwotę 2 844,08.

Powód wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w części dotyczącej pkt 1 i 3 oraz zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 322 k.p.c. oraz art. 381 w związku z art. 382 w związku z art. 391 w związku z art. 217 w związku z art. 227 w związku z art. 278 w związku z art. 286 w związku z art. 162 k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 225 w związku z art. 224 § 2 w związku z art. 5 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 322 k.p.c., jeżeli w sprawie m.in. o naprawienie szkody, o dochody, o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe, nader utrudnione lub oczywiście niecelowe, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy. W niniejszej sprawie powód dochodzi od pozwanej zwrotu ceny sprzedaży samochodu w związku ze skutecznym uchYLENIEM się od skutków oświadczenia woli ze względu na błąd, pozwana zaś zgłosiła zarzut potrącenia związany z bezumownym korzystaniem z samochodu (art. 224 § 2 i art. 225 k.c.). Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się zaś do określenia wysokości miesięcznej kwoty z tytułu bezumownego korzystania z samochodu przez powoda oraz przyjęcia w konsekwencji, w jakim zakresie okazał się skuteczny podniesiony przez pozwaną zarzut potrącenia. Nie ulega wątpliwości, że nie jest to sprawa ani o naprawienie szkody, ani o dochody, ani o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia, ani o świadczenie z umowy o dożywocie, art. 322 k.p.c. nie może zatem mieć tu zastosowania (zob. odpowiednio wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2007 r., III CSK 194/07, OSNC-ZD 2008, nr C, poz. 94).

Zarzut naruszenia art. 381 w związku z art. 382 w związku z art. 391 w związku z art. 217 w związku z art. 227 w związku z art. 278 w związku z art. 286 w związku z art. 162 k.p.c. dotyczy nieprzeprowadzenia przez Sąd Apelacyjny dowodu z opinii innego biegłego sądowego lub z opinii uzupełniającej biegłego sądowego, który złożył opinię w postępowaniu przez Sądem Okręgowym. Związany z nim zarzut naruszenia art. 225 w związku z art. 224 § 2 w związku z art. 5 k.c. odnosi się do uznania przez Sąd Apelacyjny, że wynagrodzenie za korzystanie

z samochodu o ładowności 180 kg (z kierowcą) co do zasady odpowiada cenom rynkowym za korzystanie z samochodu o typowej ładowności ok. 1000 kg, co powoduje także naruszenie zasad współżycia społecznego oraz prowadzi do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego. Zarzuty te są trafne. Sąd Apelacyjny zupełnie dowolnie określił miesięczny koszt najmu samochodu na kwotę 2 844,08, nie biorąc pod uwagę okoliczności, że jego masa została rażąco zaniżona w taki sposób, iż ładowność okazała się o ponad 1 000 kg mniejsza od uzgodnionej przez strony umowy sprzedaży. W dodatku Sąd Apelacyjny zamieścił w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku co najmniej niestosowne sformułowanie, że „gdyby nie kontrola graniczna, powód najprawdopodobniej nadal pozostawałby w nieświadomości co do rzeczywistych właściwości samochodu i byłby nim w pełni usatysfakcjonowany”. Wydaje się, że zdecydowanie bardziej prawidłowa jest ocena Sądu Okręgowego, iż miarodajna jest kwota 1 000 zł za każdy miesiąc bezumownego korzystania z samochodu. Sąd Apelacyjny przy ponownym rozpoznaniu sprawy powinien jednak rozważyć, czy rozstrzygnięcie sprawy wymaga wiadomości specjalnych (art. 278 k.p.c.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

ke